

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 05.06.2020

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2020/5600

Saksbehandler:
Anders Braa

Avslag på søknad om skadefelling av bjørn i Grane og Hattfjelldal kommuner

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, avslår Miljødirektoratet søknad om skadefelling av brunbjørn i Grane og Hattfjelldal kommuner.

Bakgrunn

Miljødirektoratet viser til søknad om forebyggende skadefelling av bjørn fra Grane kommune av 21. april, vårt foreløpige avslag samme dag, samt senere kommunikasjon med kommunen. Vi viser videre til tilsvarende søknad fra Byrkjæ reinbeitedistrikt og Hattfjelldal sau og geit av 22. april og 23. mai. Endelig avslag på søknad om felling av bjørn ble sendt fra direktoratet på epost til Grane kommune 31. mai 2020.

Bjørn ble første gang i år påvist 21. april i Grane kommune tett opp til en større tamreinflokk. Søkerne viser til at det er stort skadepotensiale på tamrein og sau, og viser til store bjørneskader på sau i 2019 og 2018. Videre viser søkerne til at dette området er utenfor bjørnesonen i forvaltningsplanen for rovvilt i region 7, Nordland. Grane kommune viser til at det ble gitt fellingstillatelse på bjørn i kommunen i 2015 i en tilsvarende situasjon, og ber om en forklaring på hvorfor det ikke blir gitt i år. Det ble ikke åpnet for lisensfelling av bjørn i Nordland i 2019.

Fra beitenæringa blir det vist til at bjørnespor er funnet i kalvingsområde for rein, og at bjørn skremmer rein opp i fjellet. Kalver som er tapt til bjørn er svært vanskelig å finne igjen. Reindriften har hatt en svært krevende vinter med vanskelige foringsforhold for reinen, som gjør at reinen er sårbar for stress. I tillegg til bjørn forekommer det også jerv, gaupe og kongeørn innenfor beiteområdet. I epost av 23. mai meldes det om at det er funnet 50 reinkadaver.

Lovgrunnlaget

Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift av 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets beslutning i saken.

Formålet i naturmangfoldloven (§ 1) lyder:

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold blir ivaretatt på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal likevel avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i region 6. Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Direktoratet legger til grunn at denne beslutningen blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, der følgende fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning (...) Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. (...)

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. (...)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Direktoratet for naturforvaltnings myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Direktoratet for naturforvaltning kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt for gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. Forskriften § 1 og § 6. (...).

Direktoratet eller den det bemyndiger kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn ble etter behandling i St.meld. nr. 15 (2003-2004) satt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Etter Stortingets gjennomgang av rovviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), ble det bestemt at bestandsmålet for bjørn skulle endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er fordelt på 4 av 8 forvaltningsregioner for rovvilt, jf. rovviltforskriften § 4. I region 7 er det mål om 1 årlig yngling av bjørn. Det vises videre til rovviltforliket punkt 2.2.4 der det går fram at miljøforvaltningen, i de tilfeller lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, så langt det er mulig skal sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene lisensfellingskvote er gitt. Uttak i det som av rovviltneemndene er definert som prioriterte beiteområder i de enkelte områdene skal prioriteres. Det ble ikke åpnet for lisensfelling av bjørn i region 7 i 2019.

Om bestandssituasjonen for brunbjørn

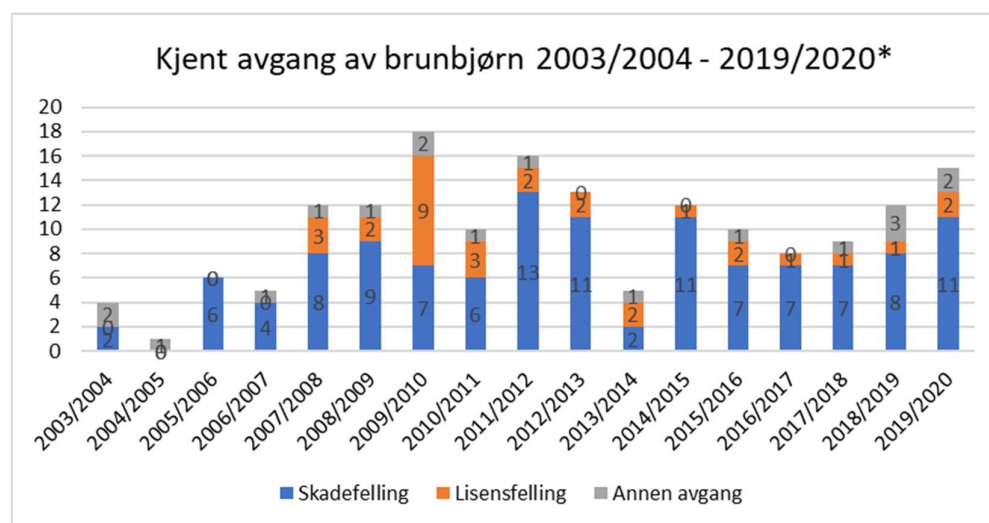
Offentlige avgjørelser som kan få følger for naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil vise til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, og Rovdata er den sentrale leverandøren av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Rapporteringsfristen for overvåking av brunbjørn er 1. april hvert år.

Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåka ved å analysere DNA fra innsamla ekskrement og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordeling mellom hanner og binner. Bestandsmålet er gitt i antall på årlige ynglinger.

Overvåkningen benytter en metode som er utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange ungekull av bjørn som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I 2019 ble det estimert født 7 (7,0) ungekull i Norge (NINA Rapport 1808, 2020).

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 148 ulike brunbjørner i 2019, 57 binner og 91 hanner. Tallet på 148 ulike individ er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle materiale etter alle individ i alle områder. 4 individer (alle hanner) ble påvist i region 7 i 2019. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Mange ekskrement- og hårprøver i grenseområda kan derfor stamme fra brunbjørner som har hoveddelen av sitt leveområde i Sverige.

Kjent avgang av brunbjørn i Norge i 2019 var totalt 15 bjørner (fig. 1.)

Figur 1: Kjente døde bjørneindivider i perioden 1. april til 31.mars i landet siste 17 år.

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap). Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling.

Skade fra bjørn

Brunbjørn er fredet etter lov 29. mai 1981 om jakt og fangst av vilt (viltloven) og naturmangfoldloven. Samtidig er det slik at brunbjørn kan volde skade på husdyr- og tamreinnæring. For blant annet å hindre skade på husdyr og tamrein kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b). Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå, jf. rovviltforskriften §§ 9 og 13, mens regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling, jf. rovviltforskriften §§ 10, 11 og 13.

I 2019 ble det erstattet 75 sau og lam i Grane som tapt til bjørn og tilsvarende 138 sau og lam i Hattfjelldal. Statens naturoppsyn påviste til sammen 31 sauekadaver som var antatt sikker eller dokumentert tapt til bjørn i disse kommunene i 2019. Det er ikke påvist tap av verken sau eller rein i inneværende år.

Direktoratets vurdering

Det er søkt om skadefelling av bjørn på bakgrunn av observasjoner av bjørn på vårsnø.

Skadefelling skal som hovedregel iverksettes etter forutgående skade, og der skaden ser ut til å fortsette. I dette tilfellet er det ikke påvist skade på beitedyr i år. Det er ikke påvist skader av bjørn på tamrein i Nordland de tre siste årene, og det er heller ikke erstattet tamrein som drept av bjørn i Nordland Reinbeiteområder for driftsåret 2018/2019.

Det er påvist 51 rein som er drept av freda rovvilt i Byrkije reinbeitedistrikt siden 1. april i år. 1 av disse er tapt til gaupe, 3 til jerv, 21 til kongeørn og resten til ukjent freda rovvilt. Direktoratet har fulgt utviklingen gjennom hele våren, og har stor forståelse for den vanskelige situasjonen næringen er inne i. 1 hannjerv ble felt i området 30. mai etter beslutning om ekstraordinært uttak av Miljødirektoratet. Samtidig er det ingen konkrete holdepunkter for at bjørn har forårsaket skade i reinflokkene. Miljødirektoratet er likevel kjent med at det er vanskelig å finne igjen kadaver, da også etter reinkalver på denne tiden.

NINA Rapport 1808 viser at det ble påvist fire bjørner (alle hanner) i Nordland i 2019, og regionen ligger under bestandsmålet på 1 årlig yngling. Det ble ikke påvist bjørn innenfor forvaltningsområdet for bjørn i Nordland i 2019. En bjørn ble felt på skadefelling i fylket i juni 2019. Så langt i år er det meldt om 9 observasjoner av bjørn i Nordland fylke, alle disse registreringene er gjort i Grane og Hattfjelldal kommuner.

Bjørnebestanden i Norge og i Nordland er langt under de nasjonale målene, og det er få tegn til at målene vil kunne oppnås innen overskuelig framtid. I tillegg til skadefelling i Norge, spiller økt avskyting på svensk side en avgjørende betydning for bestandsutviklingen. Det prioriterte bjørneområdet i forvaltningsplanen for region 7 har ingen funksjonell betydning for å ivareta forvaltningsmålet for regionen, og det gir derfor lite spillerom for en differensiert forvaltning av bjørn.

Miljødirektoratet gav 21. april en foreløpig vurdering av søknad om felling av bjørn i Grane kommune, der det ikke ble vurdert å være grunnlag for iverksettelse av felling av bjørn basert på den foreliggende informasjon. Miljødirektoratet har nå gjort en ny vurdering av felling av bjørn i Grane og Hattfjelldal kommuner. Det er etter vår vurdering ikke tilkommet ny informasjon etter 21.

april som gir grunnlag for å endre vår vurdering av skadefelling av bjørn og vi avslår søknad om felling av bjørn i Grane og Hattfjelldal kommuner.

Vedtak

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, avslår Miljødirektoratet søknad om skadefelling av brunbjørn i Grane og Hattfjelldal kommuner.

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. § 32.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Susanne Hanssen	Anders Braa
Fung. seksjonsleder	seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Rovviltnemnda i region 7	c/o Fylkesmannen i Nordland, Moloveien 10	8002	BODØ
Fylkesmannen i Nordland	Postboks 1405	8002	Bodø
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal
Aarborte / Hattfjelldal kommune	O. T. Olsensvei 3 A	8690	Hattfjelldal